

ยุทธศาสตร์การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต

ในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิผล

Effective Strategies of Buddhist Propagation Management
of Missionary Monks in Digital Sphere.

พระปัญญากรโมลี,ดร.

พระมหาเทพประภาส,ดร.

นางสาวพุทธชาติ จินอนันต์

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

วัดหมอนไม้ จังหวัดอุตรดิตถ์

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิผล ซึ่งมีสาระสรุปได้ว่า พระธรรมทูตจะต้องมีทักษะการบริหารทั้งการกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย การวางแผน มีคุณลักษณะของพระธรรมทูตเป็นพื้นฐาน มีความสามารถในการใช้ภาษา มีความใฝ่รู้ มีความสามารถในการบริหารจัดการให้เกิดการเผยแผ่เชิงรุก โดยการผสมผสานพุทธวิธีการบริหารกับเทคโนโลยีดิจิทัล ด้วยเครื่องมือสื่อสารออนไลน์ที่ทันสมัย ผ่านเว็บไซต์เครือข่ายคณะสงฆ์ไทย ซึ่งจะเป็นเครือข่ายสังคมพระพุทธศาสนาออนไลน์ ที่กลุ่มเป้าหมายทุกระดับสามารถเข้าถึงได้ครอบคลุมทั่วโลก ในยุคสังคมไร้พรมแดน

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์ การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระธรรมทูต ยุคดิจิทัล ประสิทธิภาพ

Abstract

This article aims to study the effective strategies of Buddhist propagation management of missionary monks in digital sphere. It concludes that, missionary monks must have management skills in defining strategies, goals and plans in Buddhist propagation management, strong Buddha's characteristic basement, ability in language using, seeking and ability in Buddhist propagation management by integration Buddhist's administration methods and digital media methods through website network system of Thai Sangha and develop to be Buddhism social network online for all target groups can access together all over the world.

Keywords : strategy, Buddhist propagation management, missionary monk and efficiency.

๑. บทนำ

พุทธวิธีในการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธองค์ทรงตรัสประทานโอวาทตอนส่งพระอรหันต์สาวก ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการวางแผนให้จาริกไปในท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วยวัตถุประสงค์เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เทวดา และมนุษย์ ให้เกิดประโยชน์สุข ทรงบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธสาวก โดยไม่ให้ไปในทางเดียวกัน ๒ รูป ด้วยเป้าหมายเพื่อมุ่งแสดงธรรมของพระพุทธศาสนาที่มีความงามพร้อม นับว่าเป็นหลักการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระธรรมทูตรุ่นแรก ที่มีความสมบูรณ์ในการบริหารจัดการ^๑

งานพระธรรมทูตเริ่มแรกในประเทศไทย อยู่ในการกำกับดูแลขององค์การเผยแผ่ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ต่อมาในปี ๒๕๔๖ หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินงานพระธรรมทูตคือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ภายใต้แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้พระพุทธศาสนามาดำรงคงอยู่อย่างยั่งยืนมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน คือ การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิผล^๒

พัฒนาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผ่านกาลเวลาจากสมัยพุทธกาลสู่ปัจจุบันกาลมาโดยลำดับ เริ่มจากยุคแรกที่มีการเผยแผ่ศาสนาด้วยวิธีปากต่อปากที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” แล้วพัฒนามาสู่ยุค เอกสาร หนังสือ ตลอดจนสื่อต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบ ทั้งสื่อเฉพาะกิจ สื่อบุคคล และสื่อมวลชน จนกระทั่งปัจจุบัน เทคโนโลยีการสื่อสารยกระดับเข้าสู่ระดับเครือข่ายทั่วโลก (Internet) ที่มีทั้งจุดอ่อน จุดแข็ง โดยเฉพาะพัฒนาการ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และโอกาสการเข้าถึงของบุคคล การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแต่ละยุคสมัย ย่อมเป็นไปตามสภาพแวดล้อมและบริบทแห่งยุคสมัย สำหรับในยุคดิจิทัลซึ่งเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาก ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายไปในเวลาอันรวดเร็ว ครอบคลุม

^๑ พระนิพนธ์ ฮวดเกิด, บุคลิกภาพที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ในสังฆมณฑลอุดรดิตถ์, *วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณฑิต*, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ดุขฎฐิบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ๒๕๖๐, หน้า ๑

^๒ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, *แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๕๔ – ๒๕๕๙*, พ.ศ. ๒๕๕๙, หน้า ๓ – ๖ (ขณะเขียนบทความฯ แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ ยังอยู่ระหว่างการจัดทำ)

ไปทั่วโลก ทำให้โลกทั้งโลกแคบลงจนเป็นหมู่บ้านเดียวกัน (Global village) การใช้ช่องทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการสมัยใหม่ตามยุคสมัย จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง สิ่งสำคัญก็คือจะบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไรจึงจะเกิดสัมฤทธิ์ผล รวมทั้งพระธรรมทูตควรจะมีคุณลักษณะอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับงานเผยแผ่ในยุคปัจจุบันและอนาคต ที่ต่างไปจากอดีตกาลมาก

ดังนั้นจึงสนใจที่จะศึกษายุทธศาสตร์การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิผล เพื่อนำเสนอเป็นแนวคิดและแนวทางในการบริหารจัดการการเผยแผ่ฯ ต่อไป

๒. ความหมายของการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในยุคดิจิทัล

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในยุคดิจิทัล มีความหมายสำคัญแยกเป็นสองส่วน คือ การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กับ คำว่า ยุคดิจิทัล ดังนี้

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการวางแผน เพื่อดำเนินงานตามนโยบาย หลักการ วิธีการตามแนวพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้ประชาชนเลื่อมใสศรัทธา^๓

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย ดำเนินงานตามแผน โดยมีวัตถุประสงค์ตามหลักพระพุทธศาสนาและมีการประเมินผล^๔

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือการกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย มีการวางแผนและดำเนินการตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา^๕

จากความหมายของการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผน การกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ เพื่อให้หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแพร่ออกไป จนเป็นที่เข้าใจของปวงชน และต้องมีการประเมินผลการดำเนินงาน การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตเพื่อให้ทราบถึงปัญหา ข้อขัดข้องในการดำเนินงาน และหาทางปรับปรุงแก้ไข ให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใส ศรัทธา ในพระพุทธศาสนา

^๓ พระบรรจบ ธีรวโส(ศรีแพงมน), ศึกษาบทบาทและผลงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูสุตสารพิมล (พระมหาพิมพา ธรรมสาโร), วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย), ๒๕๔๙

^๔ พระมหามรณศักดิ์ โสภณสิทธิ(โสภณ),ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสสธมโม), วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘

^๕ พระมหารุ่งเพชร ชวนบุญโญ(พัดทาป), ศึกษารูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘

ในขณะที่ ความหมายของยุคดิจิทัล เป็นเรื่องไม่ยากที่จะเข้าใจ ว่าเป็นความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีระบบอินเทอร์เน็ต ดังนั้น การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในยุคดิจิทัล จึงเป็นการบริหารจัดการตามกระบวนการดังกล่าวข้างต้น ผนวกกับการใช้เทคโนโลยีระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) ทั้งภาษาไทย ภาษาบาลี ภาษาอังกฤษ ซึ่งคณะสงฆ์ เช่น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น ได้ดำเนินการแล้ว โดยปัจจุบันนี้มีเว็บไซต์ทางพระพุทธศาสนาที่สามารถเข้าถึงได้จำนวนมาก ประกอบด้วย เว็บไซต์วัดในประเทศไทย ๔๗ เว็บไซต์ วัดไทยในต่างประเทศ ๓๒ เว็บไซต์ เว็บไซต์องค์กรทางศาสนา ๒๑ เว็บไซต์ และเว็บไซต์ความรู้ของศาสนา ๒๙ เว็บไซต์^๖

๓. พัฒนาการและแนวคิดการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในประเทศไทย

ในสมัยพุทธกาล ยุทธศาสตร์ เป้าหมายและการวางแผนการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจักษ์อยู่ในพระโอวาทที่ทรงรับสั่งกับพระอรหันต์สาวก ๖๐ รูป ซึ่งพระพุทธองค์ทรงกำหนดพื้นที่ที่จะปฏิบัติงาน แล้วจัดวางกำลังพระธรรมทูตตามสมรรถภาพของพระธรรมทูตว่าผู้ใดควรจะไปตำบลใด เพราะแต่ละพื้นที่มีปัญหาไม่เหมือนกัน^๗

พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทยประมาณ พ.ศ. ๒๓๖ ภายใต้การบริหารการเผยแผ่ฯของพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ วางแผน กำหนดเป้าหมายโดยแบ่งพระสมณทูตออกเป็น ๙ สาย สำหรับประเทศไทยมีคณะสมณทูต นำโดยพระโสณะและพระอุตตระซึ่งเป็นยุคเถรวาท สำหรับยุคมหายานประมาณ พ.ศ. ๑๓๐๐ - ๑๕๕๐ พระเจ้าสุริยวรมันที่ ๒ ของขอมและพระเจ้าอโนรุธมหาราชแบ่งอาณาจักรพุกาม นำพระพุทธศาสนาเข้าสู่ไทยทางจังหวัดสุราษฎร์ธานี ลพบุรี และเชียงใหม่ ตามลำดับ สมัยสุโขทัยช่วง พ.ศ. ๑๘๒๐ บริหารการเผยแผ่ฯโดยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ต่อมาในสมัยอยุธยาช่วง พ.ศ. ๒๒๙๖ พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศและสมัยธนบุรี พ.ศ. ๒๓๓๓ พระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งทุกพระองค์ต่างก็รับเป็นองค์อุปถัมภ์พระพุทธศาสนาอันเป็นพระอานุกาพแห่งพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลปัจจุบัน การบริหารจัดการ

^๖ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www1.onab.go.th/>

^๗ www.cyberanaram.net/index.php?option=com_content&view=article&id=860&catid=

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่มากด้วยพระบารมีของพระมหากษัตริย์ ส่งผลให้พระพุทธศาสนาในประเทศไทยเจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ^๘

๔. รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในแต่ละยุค

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาดำเนินมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน โลกเจริญทางเทคโนโลยีมากขึ้น สามารถแบ่งออกได้ ๕ ยุค แต่ละยุคมีรูปแบบ กระบวนการ ต่างกันออกไป ดังนี้^๙

๔.๑ ยุคสื่อสารด้วยคำพูด ใช้วิธีมุขปาฐะ โดยองค์พระศาสดา พระอานนท์ และพระอุบาลี รวมทั้งพระอรหันต์สาวก ๖๐ รูป ใช้รูปแบบการเผยแพร่ปากต่อปาก ดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมแต่พระเจ้าพิมพิสาร ที่ลัทธิฐาน มีผู้สนใจเข้าฟังมากถึง ๑๒ นหุต (๑๒๐,๐๐๐ คน) ซึ่งเกิดประสิทธิผลเพราะบุญบารมีของพระพุทธองค์

๔.๒ ยุคสื่อสารด้วยการเขียน ใช้รูปแบบการเขียนตามผนังถ้ำ จารึกลงบนใบลาน ทั้งเนื้อความแสดงธรรม แสดงเหตุการณ์ นมัสการพระรัตนตรัย แสดงความปรารถนาและเนื้อความปกิณกะด้วยภาษาบาลี คนทั่วไปไม่สามารถเข้าใจได้ จึงเป็นเสมือนการบันทึกเพื่อความศักดิ์สิทธิ์

๔.๓ ยุคการสื่อสารโดยการพิมพ์หนังสือพระไตรปิฎก คัมภีร์และตำรา รูปแบบนี้จะใช้ภาษาบาลี หรืออมคห สันนิษฐานว่าพระไตรปิฎกเกิดขึ้นครั้งแรกตั้งแต่การสังคายนาครั้งที่ ๑ หลังพระพุทธเจ้าปรินิพพาน ๗ เดือน พระไตรปิฎกจัดเป็นคำสอนล้ำค่ามีคำสอนถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ สำหรับประเทศไทย พบหลักฐานการแต่งคัมภีร์มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ มีพระไตรปิฎกภาษาบาลีสยามรัฐ รวมทั้งการจารึกลงในใบลาน จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๙ มีการปริวรรตคัมภีร์อรรถ เป็นภาษาไทย พิมพ์เผยแพร่โดยมูลนิธิภูมิพลภิกขุ ในรูปแบบแผ่นซีดี

๔.๔ ยุคการสื่อสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผ่านทางวิทยุ – โทรทัศน์ สื่อในยุคนี้ สามารถกำหนดหัวข้อธรรมะแก่ผู้ฟังอย่างแพร่หลายและนำเสนอสื่อผ่านมวลชน ทั้งสื่อสาธารณะและสื่อบุคคล เป็นการปฏิวัติรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในอดีตอย่างมากมาย

^๘ <http://www.truelookpanya.com/learning/detail/2098>

^๙ <http://cybervanaram.net/2009-12-17-14-43-37-13/860-2012-11-09-04-06-10>

๔.๕ ยุคสื่อสารด้วยระบบดิจิทัล ผ่านอินเทอร์เน็ต ยุคปัจจุบันด้วยความสามารถทางด้านเทคโนโลยีระดับสูง ทำให้การสื่อสารของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง ทั้งระบบเสียงและภาพ ความรวดเร็ว ครอบคลุมวิถีชีวิตมนุษย์ เปลี่ยนเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศไร้พรมแดน สามารถรับรู้เรื่องราวอีกซีกโลกไปพร้อม ๆ กัน^{๑๐}

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแต่ละยุคดังกล่าวนี มีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อนด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดจึงอยู่ที่ว่าจะการบริหารจัดการการเผยแผ่ว่าควรจะบริหารอย่างไร โดยเฉพาะพระธรรมทูตซึ่งมีภาระหน้าที่และบทบาทโดยตรง จะต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับโลกในยุคดิจิทัล

๕. คุณลักษณะพื้นฐานของพระธรรมทูต

คุณลักษณะของพระธรรมทูต มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งคุณลักษณะภายในและภายนอก โดยเฉพาะพระปัญญาธิคุณ ซึ่งประกอบด้วยพระทศพลญาณ ๑๐ ประการ ปฏิสัมภิทาญาณ ๔ ประการ พระปริสุทธิตุคุณและพระมหากรุณาธิคุณอันเป็นคุณลักษณะภายใน กับคุณลักษณะภายนอก คือพระมหาปุริสลักษณะ ๓๒ ประการ พระสุรเสียง และอากัปกิริยามารยาท ซึ่งพระธรรมทูตจะต้องศึกษาพัฒนาและพยายามปลูกฝังให้เกิดขึ้น เพื่อทำให้เกิดความน่าศรัทธาเลื่อมใส วาจาสุภาพ นุ่มนวล กิริยามารยาทงดงาม อันเป็นคุณลักษณะภายนอก และปฏิสัมภิทาญาณ ๔ พระปริสุทธิตุคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ อันเป็นคุณลักษณะภายในที่สำคัญอย่างยิ่ง^{๑๑}

คุณลักษณะทั้งภายในและภายนอกดังกล่าวนี ถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งสำหรับพระธรรมทูต เป็นสิ่งที่พระธรรมทูตทุกรูปจะต้องพยายามปลูกฝังให้เกิดขึ้น เพื่อให้คนทั่วไปเกิดความเลื่อมใสศรัทธา นับแต่แรกพบเห็นอากัปกิริยามารยาทอันงดงาม ความเคลื่อนไหว อิริยาบถเป็นไปด้วยความสงบ ส้ารวมวาจา ท่วงท่าสง่างาม ผู้ได้พบเห็นอยากเข้าพบใกล้ชิด อยากสนทนาปราศรัยด้วย^{๑๒}

^{๑๐} สานิตย์ ภายมาต, เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต, (กรุงเทพมหานคร:เอ็ดดูเคชั่น, 2542), หน้า 110

^{๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธวิธีการสอน, (กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑) หน้า ๒๔^{๑๒} เสถียรพงษ์ วรรณปก, พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ : บริษัทเพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๘

^{๑๒} เสถียรพงษ์ วรรณปก, พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ : บริษัทเพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๘

คุณลักษณะที่สำคัญที่สุดสำหรับพระธรรมทูต ในฐานะมีบทบาทหน้าที่โดยตรง ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือคุณลักษณะ ๑ ใน ๘ ประการอันเป็นคุณลักษณะจำเพาะ นั่นคือ คุณลักษณะใฝ่ศึกษา หมายถึงเป็นผู้สนใจใฝ่ศึกษา แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งจะต้องมีคุณลักษณะสำหรับพระธรรมทูตในโลกยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะพระธรรมทูตต่างประเทศ คือ มีวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม สอดคล้องกับยุคสมัย มีการพัฒนาวิธีการเผยแผ่โดยใช้เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ในโลกยุคดิจิทัล เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมั่นใจ ไม่ควรใช้วิธีเทศน์เพียงอย่างเดียว^{๑๓}

๖. ยุทธศาสตร์การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิผล

๖.๑ เสริมคุณลักษณะพิเศษให้พระธรรมทูต ดังนี้

๑. หลักสูตรการฝึกอบรมพระธรรมทูตทุกหลักสูตร นอกจากมุ่งฝึกวิธีการอธิบายธรรมให้พระธรรมทูตมีความรู้ดีแล้ว ควรเน้นปลูกฝังคุณลักษณะทั้งภายในและภายนอก ให้นำเคารพศรัทธามีบุคลิกลักษณะสำรวม สง่างามน่าเลื่อมใส วาจาสุภาพนุ่มนวลน่าประทับใจ เป็นพื้นฐานประจำตัวพระธรรมทูตทุกรูป และปลูกฝังคุณลักษณะใฝ่ศึกษาพัฒนาตนเอง รวมทั้งให้มีความสามารถในการใช้เครื่องมือสื่อสารอันเป็นเทคโนโลยีตามยุคสมัยได้อย่างคล่องแคล่ว เพื่อให้พระธรรมทูตทุกรูปเป็นทูตทางธรรม มีความพร้อมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทุกรูปแบบ โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลอันเป็นสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร

ดังนั้น คุณลักษณะของพระธรรมทูต ที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล ควรจะมีพื้นฐานคุณลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว โดยคุณลักษณะภายในและภายนอกจะเป็นฐานหลัก ในขณะที่คุณลักษณะความเป็นผู้สนใจใฝ่ศึกษา จะเป็นพื้นฐานสำคัญสู่การสื่อสารในโลกดิจิทัลต่อไป

^{๑๓} พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต). ปาฐกถาในการประชุมทางไกล โครงการถวายเป็นบุญแด่พระสังฆาธิการ ของกรมการศาสนา และสำนักงานสภาพัฒนาการศรัทธา, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กราฟฟิก เซ็นเตอร์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๔๑

๒. เมื่อคุณลักษณะพื้นฐานอันสำคัญของพระธรรมทูตดังกล่าว ได้รับการปลูกฝังจนเป็นบุคลิกภาพของพระธรรมทูตแล้ว ควรพัฒนา การใช้ภาษาต่างประเทศของพระธรรมทูตอย่างจริงจัง ทั้งการใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น อันเป็นภาษาต่างประเทศที่มีอิทธิพลในสังคมโลก รวมทั้งภาษาไทย เพื่อให้มีความสามารถในการสื่อสาร การสื่อข้อความสั้นตามภาษาสื่อ เช่น “ทำดีต้องไม่เดี๋ยว”

๖.๒ ยุทธศาสตร์การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิผล

๑. พระธรรมทูตในยุคดิจิทัล ต้องมีความสามารถในการบริหาร ทั้งการกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ วางแผน แผนงานโครงการ ติดตามประเมินผล และการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อขับเคลื่อนหลักธรรมอันประเสริฐของพระพุทธองค์ ให้ประชาชนนำไปเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความสุขทั้งชาติและภพหน้า โดยใช้วิธีการบริหารทั้งพุทธวิธีและการสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

๒. การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านระบบอินเทอร์เน็ต กำหนดเป้าหมายเชิงรุก ๓ ด้าน ได้แก่

- ด้านการศึกษา เน้นไตรสิกขา คือ สीलสิกขา จิตตสิกขา และปัญญาสิกขา
- ด้านศาสนา เน้นศาสนพิธีกรรมต่าง ๆ วิธีปฏิบัติตน และสร้างศาสนทายาท
- ด้านวัฒนธรรม เน้นวัฒนธรรมประเพณีสู่วิถีชีวิต คุณค่าทางวัฒนธรรมและโบราณสถานทางพระพุทธศาสนา

๓. กลยุทธ์การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ใช้กลยุทธ์ผนวกกันระหว่าง พุทธวิธีกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ผ่านอินเทอร์เน็ต โดยการศึกษาจุดแข็งของพระพุทธศาสนาทั้งหมด เสริมความหนักแน่นจากคุณลักษณะตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ โอบล้อมด้วยทฤษฎี ๔ ส โดยสื่อสารเผยแผ่ทุกเนื้อหาอย่างแจ่มแจ้ง (สัทัสสนา) ให้เกิดแรงจูงใจ (สมาทปนา) ให้เกิดความกล้า (สมุเตชนา) อย่างมีความสุขสำเร็จ (สัมปหังสนา)

๔. บริหารจัดการเผยแผ่ด้วยเทคนิคการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้รู้จริง ปฏิบัติได้จริง สื่อสารหลักธรรมด้วยความชัดเจน ชัดแจ้ง ในส่วนที่เป็นแก่นธรรม ทั้งการปริยัติและการปฏิบัติ โดยการบูรณาการ ระหว่างพุทธวิธีกับเครื่องมือแห่งทุนนิยมล้ำสมัยอันได้แก่ เทคโนโลยีดิจิทัล ด้วยจิตที่มั่นคง จนเทคโนโลยีดิจิทัล กลายเป็นเครื่องมือการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่กลุ่มเป้าหมายเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธธรรม คือ สามารถสื่อสารทะลุทะลวงทุกอณูสังขม ทุกที่ ทุกเวลา ทุกกลุ่ม เข้าถึงได้ง่ายผ่าน

ระบบคอมพิวเตอร์ทุกระบบ โดยเฉพาะสมาร์ทโฟน (Smart Phone) ด้วยข้อมูลทุกรูปแบบ ตั้งแต่เสียงเรียกเข้า (Ringtone) ข้อความบนโทรศัพท์มือถือ ด้วยการใช้คำคม สุภาษิตทางพระพุทธศาสนาง่าย ๆ เช่น อตฺตหิตโนนาถ หรือ กมฺมุนาวตฺกิลโกล ฯลฯ เป็นต้น

๕. บริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสร้างเครือข่าย ซึ่งปัจจุบันเครือข่ายสังคมออนไลน์ดำเนินไปอย่างเต็มรูปแบบแล้ว ทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถค้นคว้าหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ทุกเวลา โดยใช้อุปกรณ์เชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายกับโน้ตบุ๊ก (Notebook) โทรศัพท์มือถือ (Mobile phone) สำหรับคำสอนของพระพุทธศาสนาควรจัดให้ครอบคลุมทั้งระดับโลกียะและโลกุตระ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายจะสามารถเลือกศึกษาได้เองตามความสนใจ

บทสรุป

เมื่อสถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลงไป การบริหารการเผยแผ่ของพระพุทธศาสนาต้องมียุทธศาสตร์เป้าหมาย และวิธีการ ที่เหมาะสม เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงโดยไม่กระทบต่อหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในยุคดิจิทัลให้เกิดประสิทธิผล จึงต้องปรับไปใช้วิธีการเชิงรุกที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ พระธรรมทูตควรมีคุณลักษณะตามพุทธลักษณะทั้งพระมหาปุริสลักษณะ ๓๒ ประการ พร้อมอภิปกิริยามารยาทครบถ้วน กอปรด้วยคุณลักษณะภายในและภายนอก รวมทั้งคุณลักษณะใฝ่ศึกษา และมีวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมในโลกยุคดิจิทัล ปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดในพระธรรมวินัย มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงได้ง่ายในยุคสังคมออนไลน์ อย่างกว้างขวาง ทุกที่ ทุกเวลา เป็น “อกาลิก” คือ ไม่จำกัดด้วยกาล ผ่านเว็บไซต์ออนไลน์ ครอบคลุมองค์กรเครือข่ายคณะสงฆ์ไทยทั่วโลก

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย

(๑) หนังสือ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธวิถีการสอน**, กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑.

พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต). **ปาฐกถาในการประชุมทางไกล โครงการถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการ ของกรมการศาสนาและสำนักงานสถาสถาบันราชภัฏ**, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กราฟฟิกเซนเจอร์, ๒๕๓๘.

พระนิพนธ์ ฮวดเกิด, บุคลิกภาพที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ในสังฆมณฑลอุดรดิตถ์, **วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์) ๒๕๖๐.

พระบรรจบ ชีรวโส(ศรีแพงมน), ศึกษาบทบาทและผลงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูสุดสารพิมล (พระมหาพิมพา ธรรมสาโร), **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระมหาณรงค์ศักดิ์ โสภณสิทธิ(โสภณ), ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสธรรมโม), **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระมหารุ่งเพชร ขวนปัญญา(พัดทาบ), ศึกษารูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุภาโค), **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

เสถียรพงษ์ วรรณปก, **พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก**, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ : บริษัทเพชรรุ่งเรืองการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐.

สานิตย์ ภายาคาด, **เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต**, กรุงเทพมหานคร:เอิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น, 2542.สำนักงาน สำนักงานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๙**, พ.ศ. ๒๕๕๙, หน้า ๓-๖ (ขณะเขียนบทความฯ แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ยังอยู่ระหว่างการจัดทำ).

(๒) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

พระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.1onab.go.th>.
<http://www.trueplookpanya.com/learning/detail/2098>

<http://cybervanaram.net/2009-12-17-14-43-37-13/860-2012-11-09-04-06-10>

